

fuldeste og med størst Vidsyn udrustede Kender af den moderne Dannelse og Undervisnings Historie, særlig for Tysklands Vedkommende. Herom afgiver Vidnesbyrd hans *Geschichte des gelehrten Unterrichts auf den deutschen Schulen und Universitäten*, 2. Aufl. 1—2 Bd., 1896—97, et Værk, som ved dets Lærdom og upartiske Vurdering har stor Betydning ogsaa for Tysklands almindelige kulturelle Historie. En højst interessant lille Oversigt over samme Emne, men ogsaa omfattende Folkeundervisningen, gav han 1906 i *Das deutsche Bildungswesen in seiner geschichtlichen Entwicklung* (i Samlingen *Aus Natur und Geisteswelt*).

Den 21. April 1908 døde Theodor von Sickel, hvis Navn hører til de største i vor Tids Historiegranskning. Født 1826 i Nordtyskland blev Sickel tidlig knyttet til Universitetet i Wien og det nylig oprettede *Institut für oesterreichische Geschichtsforschung*. I en lang Aarrække var han her den ledende Mand og bragte Institutet til høj Blomstring; 1892 forlod han det dog for i Rom at organisere det østrigske Institut ved Vatikanerarkivet, og her virkede han til 1901. Sickels Omraade er fremfor alt Diplomatiiken, og denne vigtige historiske Hjælpevidenskab, som i lang Tid havde været noget stillestaaende, har han bragt i nyt Flor; for den Prøvelse af Aktstykkers Ægthed, som er det centrale i Diplomatiiken, har han udviklet klare Principer, og med stort praktisk Blik har han vidst at udnytte Fotografien, som tillader Forskeren at samle tro Gengivelser af Aktstykker, selv om de originale Breve er spredte over hele Evropa. Sammen med Sybel har Sickel ogsaa udgivet det prægtige Facsimileværk: *Kaiserurkunden in Abbildungen*; men hans egentlige Hovedværk er den Udgave af de ældste tyske Kejserebreve fra Karolingernes og Ottonernes Tid, som han har leveret til *Monumenta Germaniæ*.

Kr. E.

I Dagene fra den 6. til 12. August afholdtes i Berlin en *international Kongres for historiske Videnskaber*. Det var den fjerde i Rækken af saadanne Kongresser og talrigt besøgt. Medlemsantallet var omtr. 1050; deraf var det aldeles overvejende Antal Tyskere; en Del Englændere og Amerika-

nere var kommen til Stede, men skønt Franskmændene fra først af havde tegnet sig ret livligt, mødte i alt kun 25 (deraf 5 fra Ægypten), uden at der blev angivet nogen Grund til Udeblivelsen. Fra Sverige deltog 28, fra Finland 8, fra Norge 8 og fra Danmark 11.

Kongressen afholdt daglig almindelige Forsamlinger samt Møder i de 8 Sektioner, hvori den var delt. Af Danske holdt Professor J. L. Heiberg et af de almindelige Foredrag om *Archimedes belyst ved et nyfundet Skrift*. I Sektion III (Middelalderens og den nyere Tids politiske Historie) talte Professor Kr. Erslev om *Inddelingen af de historiske Kilder og den derpaa beroende methodiske Orden i Undersøgelsen*; I Sektion IV (Middelalderens og den nyere Tids Kultur- og Aandshistorie) talte Docent Dr. Axel Olrik om *Folkedigtningens episke Love*. Af Nordmænd og Svenske holdt Professor Alexander Bugge og Professor Harald Hjärne almindelige Foredrag om *Den islandske Sagas Oprindelse og Troværdighed* og om *Gustav Adolf*. I Sektion III talte Professor Yngvar Nielsen om *Skandinavisk Politik i 1814*, i Sektion II (Hellas og Roms Historie) Professor O. A. Danielsson (Upsala) om *Det nuværende Standpunkt for Forarbejderne til 2det Bd. af Corpus inscriptionum Etruscarum*; i Sektion VII b (Middelalderlig og nyere Kunsthistorie) Dr. phil. Andreas Aubert om *Runge og Romantiken* og i Sektion VIII (Historiske Hjælpevidenskaber) Professor A. Andersson (Upsala) om *Det internationale Samkvem i Henseende til Udlaan af sædvanlige (ikke sjældne) Tryksager*. Endelig holdt Professor Schybergson fra Helsingfors i Sektion III Foredrag om *Göttinger-Historikernes Forhold til de svenske og finske Historikere i 2den Halvdel af det 18. Aarhundrede*.

Iøvrigt var Kongressens henimod 200 Foredrag, der behandlede de mest vidtforskellige Æmner, med stor Skønsomhed fordelt til de forskellige Nationaliteter; Berlinerhistorikerne, der optraadte som Værter, undlod beskedent selv at optræde som Foredragsholdere, men virkede derimod som Vejledere ved de mange Museumsbesøg og andre Forevisninger, der var knyttede til Kongressen. Ogsaa med Hensyn til Valget af

Kongressens Ledere optraadte den tyske Organisationskomité med stor Takt og Hensynstagen.

Den længe forberedte og stort anlagte *Norges Historie, fremstillet for det norske Folk* er nu (Septbr. 1908) begyndt at udkomme paa H. Aschehoug & Co.s Forlag i Kristiania. Ligesom ved Sveriges Historia og Danmarks Riges Historie vil de forskellige Tidsafsnit blive behandlere af hver sin særligt sagkyndige Forfatter, og Navnene paa de fremragende Historikere, der har sluttet sig sammen til Opgavens Løsning, afgiver en Borgen for, at Værket fuldt ud vil svare til baade videnskabelige og litterære Krav og bringe den kritiske og indgaaende Fremstilling af Norges Udvikling, som hidtil har været savnet. Af det ældre Slægtleds Historikere vil Rigsarkivar E. Hertzberg behandle Tiden 1035—1319 og Professorerne Y. Nielsen og J. E. Sars henholdsvis Tiden 1537—1660 og Tiden 1814—1905, medens som Repræsentanter for det yngre Slægtled Professorerne A. Bugge og A. Taranger vil skrive henholdsvis om Tiden indtil 1035 og om Perioden 1319—1537 og Dr. Osc. Alb. Johnsen om Tiden 1660—1814. Hele Værket, der vil blive rigt illustreret, vil udgøre 6 Bind og ventes at kunne foreligge afsluttet i 1914. Hidtil er udkommet 3 Hefter; de to af dem danner Begyndelsen af Prof. Y. Nielsens Bind, det tredje fører Læseren helt op til den nyeste Tid, idet Prof. Sars' Bind vil blive delt i 2 Halvbind med 1884 (Det Sverdrupske Ministeriums Tiltrædelse) som Grænse og Udgivelsen er begyndt med det sidste af disse.

I Anledning af Professor Harad Hjärne's 60aarige Fødselsdag har hans Elever, baade yngre og ældre, tilegnet ham et allerede ved sin Størrelse imponerende Festskrift: *Historiska Studier tillägnade Professor Harald Hjärne* (Upsala & Stockholm, 1908). Skriftet indledes med en Hilsen til ham og omfatter derpaa 27 Afhandlinger, hvis Emner er hentede fra saa godt som alle Perioder i Sveriges Historie. Vi kan ikke her gaa ind paa en nærmere Redegørelse for Indholdet, der snart er af ydre politisk, snart af retshistorisk og snart af økonomisk Natur, men skal blot bemærke, at Værket som

Helhed kaster nyt Lys over mange forskellige Spørgsmaal, af hvilke adskillige har Betydning ogsaa for Nordens almindelige og for Danmarks Historie.

Docent i Historie ved Universitetet i Kristiania Halvdan Koht har i 1908 i det norske Videnskabs-Selskabets Skrifter (II Historisk-filosofisk Klasse 1907 Nr. 7) udgivet *Die Stellung Norwegens und Schwedens im deutsch-dänischen Konflikt, zumal während der Jahre 1863 und 1864*. Dette Arbejde, for hvilket Forfatteren har erhvervet den filosofiske Doktorgrad, beror paa adskillige Aars Studier, der tidligere har sat rig Frugt i en 1906 som Manuskript for Studerende udgivet Samling af Kildehenvisninger og Aftryk: *Norges og Sveriges Politik i Forholdet til Danmark 1857—1864*. Det er en Skildring af de forenede Rigers diplomatiske Forhold til den dansk-tyske Strid, der her er givet, ikke en Skildring af Folkebevægelser eller Folkestemninger; Kærnepunktet er en Undersøgelse om hvilket Ansvar de forenede Rigers Konger og Regeringer har for deres Holdning over for Danmark.

Dr. Koht har med Omhu og Kritik benyttet det store trykte Kildestof og fremdraget adskilligt nyt eller vanskelig tilgængeligt Materiale, af hvilket en Del er trykt som Bilag til hans Afhandling. Vigtigst er Uddrag af de norske Regeringsprotokoller, enkelte af Manderströms Depecher fra 1863—1864 og endelig et hidtil utrykt meget ejendommeligt Brev fra Hall til Hamilton af 14. Oktober 1863, der bestemte end det hidtil har været Tilfældet fastslaar det Tidspunkt, da Hall har maattet forstaa, at al Mulighed for Alliancen var forbi. Statsraad Mantheys Dagbøger, der hidtil kun har været kendt i Uddrag, men nu er under samlet Udgivelse, er grundig udnyttede og oplyser den norske Regerings Overvejelser.

I Forhold til N. Neergaards grundlæggende Fremstilling, hvilken Dr. Koht kun paa enkelte mindre vigtige Punkter berigtiger eller imødegaaer, bringer Bogen intet afgørende Nyt; dens Værdi beror paa den her for første Gang givne kritiske og samlede Fremstilling af den svensk-norske Politik over for den dansk-tyske Strid.

Dr. Kohts Fremstilling er gennemgaaende meget objektiv,

men dog præget af en ubetinget Uvilje mod den politiske Skandinavisme. Han fælder en stræng Dom saavel over den danske nationalliberale Politik som over den svensk-norske Regerings Holdning. Paa den svenske Politik i Halvtredserne og forud for Krisen 1863—1864 lægger han Hovedansvaret. „Det historiske Ansvar træffer ikke de Mænd, der bestemte Udgangen, den skandinaviske Alliances Bristning, men de [ø: Oskar I, Carl XV og deres Mænd], der førte en Blindhedens og Forblindelsens Politik til den ellefte og tolvte Time“. Carl XV dømmer han overordentlig strængt, hvad der bl. a. ved Doktordisputatsen gav Rigsarkivar Ebbe Hertzberg Anledning til en bestemt Indsigelse (refereret bl. a. i Morgenbladet 1. April 1908 Nr. 185 og Aftenposten Tirsdag 31. Marts 1908 Nr. 180). *A. Frs.*

Medens den franske Historieskrivning, for saavidt som den giver sig af med Revolutionstiden, i Øjeblikket er under stærk Paavirkning af Aulard og i Tilslutning til ham frembringer en Række Arbejder, der ligesom Aulards egne lider under Mangel paa psykologisk Dybde, men i alt Fald delvis er af stor kritisk Værdi og alle er gennemtrængte af varm Sympati for den store Omvæltning, er der inden for den tyske Litteratur i de sidste Aar udkommet et Værk af ganske modsat Retning. Talen er om Professor Adalbert Wahl's *Vorgeschichte der französischen Revolution. Ein Versuch.* 1—2 Bd., 1905—07. Ligesom i Tocqueville's berømte Skrift: *L'ancien régime et la révolution*, er det dog ikke selve Revolutionstiden, der er Emnet, men kun dens Forudsætninger og dens Forhistorie; efter en kortere Udsigt over Samfundsforholdene under Ludvig XV gives en indgaaende Skildring af Ludvig XVI's Tid indtil 1789. I mange Henseender fortjener Værket Anerkendelse; meget nyt er bragt frem, og mod mange tidligere Meninger og Opfattelser er der rettet alvorlige Stød; særlig kan fremhæves Undersøgelserne om Parlamenternes Holdning, om Embedsstanden og om den faktiske Andel i Privilegierne, det øverste Lag af 3dje Stand var i Besiddelse af. Ikke sjældent er dog W.'s Paastande fremsatte med større Sikkerhed end deres Underbygning byder Forudsætninger for.